

بررسی روند تحصیلی دانشجویان پزشکی دانشگاه علوم پزشکی بیرجند در مقطع علوم پایه

زهره خزاعی^۱، طیبه خزاعی^{۲*}، میثم بابایی^۳

۱. متخصص زنان و زایمان، استادیار گروه زنان دانشکده پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی بیرجند، ایران

۲. کارشناس ارشد پرستاری، مربی گروه پرستاری کودکان دانشکده پرستاری مامایی، دانشگاه علوم پزشکی بیرجند، ایران

۳. پزشک عمومی، دانشگاه علوم پزشکی بیرجند، ایران

• دریافت مقاله: ۸۷/۶/۲۵ • پذیرش مقاله: ۸۷/۱۰/۲۶

زمینه و هدف: دانشگاه‌ها می‌توانند با ارزیابی درونی و بیرونی وضعیت آموزشی خود، نقاط ضعف و قوت را تعیین و راهکارهای مناسب برای ارتقای کیفیت آموزش انتخاب نمایند. این مطالعه با هدف تعیین عوامل آموزشی و دموگرافیک تأثیر گذار بر موفقیت و شکست دانشجویان پزشکی بیرجند در امتحانات جامع علوم پایه صورت گرفت.

روش کار: در این مطالعه توصیفی تحلیلی رده و رتبه تمام دروس مورد آزمون و میانگین نمره امتحان جامع ۱۵۰ دانشجوی شرکت کننده در امتحان جامع علوم پایه از پرونده‌های آموزشی استخراج و نظرات آنان در مورد عوامل مؤثر بر موفقیت در امتحانات به وسیله پرسشنامه جمع‌آوری گردید.

یافته‌ها: افراد مجرد، با سهمیه مناطق، کم سن، طول دوره علوم پایه ۲/۵ سال و معدل کل دوره علوم پایه بیشتر یا مساوی با میانگین کل، در امتحان جامع موفق‌تر بودند. این دانشگاه در درس‌های بافت شناسی و حشره‌شناسی از رده قابل قبول و متوسط به رده بسیار خوب و در درس‌های آناتومی، بهداشت، انگل‌شناسی، معارف اسلامی و ویروس شناسی از رده متوسط به رده بسیار خوب ارتقاء یافته است. متوسط قبولی این دانشگاه در امتحانات جامع علوم پایه تمام دوره‌ها ۹۲/۳۷ درصد بود.

نتیجه‌گیری: سیاست‌های آموزشی دانشگاه موجب حرکت رو به رشد در زمینه پیشرفت علمی دانشجویان شده است و بر اساس نظرات دانشجویان، عواملی چون برنامه‌ریزی بهتر و جدی‌تر، رعایت انضباط آموزشی، استفاده از منابع معرفی شده از سوی وزارتخانه و ترغیب دانشجویان به استفاده از کتب به جای جزوه در موفقیت آنان مؤثر بوده.

کلید واژه‌ها: امتحان جامع علوم پایه پزشکی، عوامل، پیشرفت تحصیلی

* نویسنده مسؤول: دانشکده پرستاری مامایی، خیابان غفاری، بیرجند، ایران

مقدمه

ارزشیابی، فرآیند جمع‌آوری اطلاعات و قضاوت آگاهانه درباره خصوصیات و کیفیت یک برنامه آموزشی است (۱). با توجه به اهمیت آموزش و نقش آن در پیشرفت جامعه بایستی برنامه‌های آموزشی را از نظر میزان دستیابی به اهداف به دقت مورد بررسی قرار داد (۲).

بررسی‌های مختلف نشان داده عواملی مانند جنس، سن، وضعیت تأهل، سکونت در خوابگاه، بومی بودن، سهمیه کنکور، فاصله اخذ دیپلم تا ورود به دانشگاه و همچنین طول مدت و میانگین دوره‌های مختلف دانشکده به همراه نمرات دانشجویان در برخی دروس از جمله عوامل تأثیرگذار بر نمره آنها در امتحانات علوم پایه و پیش‌کارورزی هستند (۳، ۴).

برای ارتقای کیفیت آموزش، استفاده از اساتید با تجربه، به‌کارگیری روش‌های کارگاهی، سمینار، تدریس گروهی که تعامل بیشتری بین معلمان ایجاد می‌کند و طرح درس توصیه شده است (۵). این مطالعه با توجه به اهمیت ارزشیابی برنامه‌های درسی دانشجویان در طول دوره آموزشی انجام شد.

روش کار

با روش سرشماری به کمک چک لیست، نتایج امتحانات علوم پایه ۱۵۰ دانشجوی پزشکی (از سال‌های ۸۱ تا ۸۵) شامل: میانگین، نمره استاندارد، رده، رتبه و تعداد دانشجویان شرکت کننده در هر دوره به تفکیک هر درس و سایر اطلاعات شامل متغیرهای دموگرافیک و اطلاعات آموزشی دانشجویان از پرونده‌های دانشجویان در بایگانی آموزش، استخراج و ثبت گردید. نظرات دانشجویان در مورد عوامل مؤثر بر موفقیت در امتحانات به وسیله پرسشنامه جمع‌آوری گردید.

با استفاده از نرم افزار SPSS.V.11.5 درصد فراوانی و میانگین شرکت کنندگان و نمرات کسب شده در هر دوره تعیین و برای مقایسه درصد قبولی به تفکیک دروس از آزمون کای دو و جهت مقایسه میانگین نمرات دوره‌های مختلف از آزمون t و آنالیز واریانس یک‌راهه استفاده شد.

یافته‌ها

میانگین سن دانشجویان ۲۳ سال، ۲۳/۳ درصد ایشان مذکر، ۹۲ درصد مجرد و ۸۶ درصد غیربومی بودند. محل سکونت اکثر دانشجویان (۸۵/۳ درصد) خوابگاه بود. اکثر شرکت‌کنندگان (۸۴/۷ درصد) بلافاصله بعد از اخذ دیپلم وارد دانشگاه شده بودند. طول دوره علوم پایه در ۹۶ درصد دانشجویان ۲/۵ سال بود و ۵۴ درصد شرکت کنندگان سهمیه منطقه یک بودند. در بیشتر موارد (۵۹/۳ درصد) رتبه آزمون بین ۵۰۱-۱۰۰۰ بود.

مقایسه متغیرهای آموزشی در دانشجویان دوره‌های مختلف، اختلاف معنی‌داری را بین میانگین رتبه آزمون سنجش شرکت کنندگان دوره‌های مختلف نشان داد ($P=0/001$). اختلاف معنی دار مربوط به ورودی‌های سال ۸۱ با ۸۵ و سال ۸۲ با ۸۳ بود (جدول ۱).

معدل کل علوم پایه دانشجویان غیر بومی به‌طور معنی‌داری کمتر از افراد بومی بود ($P=0/05$) ولی در مورد معدل پیش دانشگاهی و رتبه آزمون سنجش ایشان اختلاف معنی‌داری مشاهده نگردید. میانگین متغیرهای آموزشی دانشجویان ساکن خوابگاه با سایرین اختلاف معنی‌داری نداشت.

میانگین معدل پیش‌دانشگاهی و معدل علوم پایه دانشجویان مؤنث به‌طور معنی‌داری از دانشجویان مذکر بیشتر بود (به ترتیب $P=0/006$ و $P=0/001$) اما از نظر رتبه آزمون در دو جنس تفاوت معنی‌داری مشاهده نگردید. متوسط میزان قبولی در آزمون جامع علوم پایه در پنج دوره ۹۲/۳۷ درصد بود. رتبه کل دانشجویان در امتحان جامع علوم پایه در سال‌های مختلف تفاوت معنی‌داری داشت ($P=0/04$). بیشترین درصد قبولی مربوط به سال ۸۵ (۱۰۰ درصد) و کمترین آن سال ۸۲ (۸۲/۵ درصد) بود.

افراد مجرد، کم سن، با سهمیه مناطق، طول دوره علوم پایه ۲/۵ سال و معدل کل دوره علوم پایه بیشتر یا مساوی با میانگین کل، در امتحان جامع از سایرین موفق‌تر بودند. این دانشگاه در درس‌های بافت‌شناسی و حشره‌شناسی از رده قابل

بحث و نتیجه‌گیری

افراد مجرد، کم سن، با سهمیه مناطق، طول دوره علوم پایه ۲/۵ سال و معدل کل دوره علوم پایه بیشتر یا مساوی با میانگین کل، در امتحان جامع از سایرین موفق‌تر بودند. موفقیت بیشتر دانشجویان مجرد و کم سن در این آزمون مشابه سایر مطالعات بود (۱۰، ۹).

اختلاف میانگین معدل کل دوره علوم پایه شرکت کنندگان بومی و غیربومی معنی‌دار بود که با نتایج تحقیق رودباری هم‌خوانی ندارد (۱۰) ولی در مورد معدل پیش دانشگاهی و رتبه آزمون سنجش ایشان اختلاف معنی‌دار نبود. همینطور میانگین متغیرهای آموزشی دانشجویان ساکن خوابگاه با سایرین اختلاف معنی‌داری نداشت که با نتایج سایر مطالعات هم‌خوانی دارد (۲، ۸، ۱۰).

در این مطالعه میزان قبولی در پنج دوره ۹۲/۳۷ درصد بوده که با متوسط قبولی دانشگاه‌های علوم پزشکی تهران و کرمانشاه مطابقت دارد (۲، ۴) ولی با متوسط قبولی در دانشگاه‌هایی مانند قزوین مطابقت ندارد (۳) بیشترین درصد قبولی (۱۰۰ درصد) مربوط به سال ۸۵ و بیشترین مردودی مربوط به سال ۸۲ (۱۷/۵ درصد) می‌باشد. نتیجه اخیر احتمالاً مربوط به سایر نتایج از جمله این‌که اکثر افراد (۸۶ درصد) غیربومی و معدل پیش دانشگاهی و معدل کل علوم پایه دانشجویان غیر بومی کمتر از افراد بومی بوده، همینطور ۸۵/۳ درصد ایشان ساکن خوابگاه بوده‌اند، می‌باشد.

متوسط قبولی در پنج دوره ۹۲/۳۷ بوده است همچنین از نظر درصد قبولی و سطح نمره با انحراف معیار کوچکتر نسبت به سایر دانشگاه‌های هم طراز مانند کردستان، بقیه‌ا...، شاهد، خارج از کشور و ... تا سال ۸۵ (البته بجز سال ۸۲) بالاتر بوده و به تدریج سیر صعودی داشته است.

از نظر وضعیت دروس امتحانی و به تبع آن گروه آموزشی مربوطه، گروه‌های بیوشیمی، جنین‌شناسی و ویروس‌شناسی نسبت به بقیه دروس و گروه‌ها، روال مطلوب‌تری داشته‌اند و

قبول و متوسط به رده بسیار خوب و در درس‌های آناتومی، بهداشت، انگل‌شناسی، معارف اسلامی و ویروس‌شناسی از رده متوسط به رده بسیار خوب ارتقاء یافته است. از نظر وضعیت دروس امتحانی و به تبع آن گروه آموزشی مربوطه، گروه‌های بیوشیمی، جنین‌شناسی و ویروس‌شناسی نسبت به بقیه دروس و گروه‌ها روال مطلوب‌تری داشتند و در اکثر دوره‌ها در رده بسیار خوب قرار گرفته‌اند.

بیشتر دانشجویان (۷۶ درصد) برنامه‌ریزی بهتر و جدی‌تر و رعایت انضباط آموزشی و در درجه دوم استفاده از منابع معرفی شده وزارتخانه و ترغیب دانشجویان به استفاده از کتب به جای جزوه را از دلایل موفقیت در امتحان جامع علوم پایه می‌دانستند و ۲۴ درصد ایشان تلاش خود دانشجو را از عوامل مؤثر در موفقیت در آزمون جامع ذکر کردند.

جدول ۱: مقایسه میانگین متغیرهای آموزشی دانشجویان مورد مطالعه در دوره‌های مختلف

متغیرها	سال ورود	تعداد	میانگین $\pm$ انحراف معیار	نتیجه آزمون ANOVA
معدل پیش دانشگاهی	۸۱	۲۴	$18/60 \pm 1/18$	$P=0/68$
	۸۲	۲۷	$18/74 \pm 1/30$	
	۸۳	۳۰	$18/80 \pm 0/92$	
	۸۴	۳۹	$18/89 \pm 0/60$	
	۸۵	۳۰	$18/97 \pm 0/80$	
معدل کل دوره علوم پایه	۸۱	۲۴	$16/95 \pm 1/01$	$P=0/66$
	۸۲	۲۷	$16/64 \pm 1/21$	
	۸۳	۳۰	$16/60 \pm 0/84$	
	۸۴	۳۹	$16/60 \pm 1/56$	
	۸۵	۳۰	$16/21 \pm 3/13$	
رتبه آزمون جامع علوم پایه	۸۱	۲۴	$749/13 \pm 316/40$	$P=0/001$
	۸۲	۲۷	$1046/48 \pm 390/47$	
	۸۳	۳۰	$658/73 \pm 283/86$	
	۸۴	۳۹	$645/87 \pm 290/46$	
	۸۵	۳۰	$530/70 \pm 298/63$	

اساتید با سابقه و انسجام گروهی، وجود برنامه‌های مدون و دقیق آموزشی، وجود وسایل کمک آموزشی از جمله وسایل سمعی و بصری و همچنین تهیه اسلاید توسط اساتید محترم، امنیت شغلی و برآورده شدن احتیاجات اقتصادی دانشجویان و ... می‌تواند تأثیر مستقیمی بر روند آموزشی و موفقیت دانشجویان داشته باشد.

در اکثر دوره‌ها در رده بسیار خوب قرار گرفته‌اند. رتبه کل در آزمون جامع علوم پایه در سال‌های مختلف تفاوت معنی‌دار داشته است و در مجموع شاخص رتبه کل دانشگاه در سال ۸۵ (رتبه اول) با رده بسیار خوب و قبولی ۱۰۰ درصد در مقایسه با سایر دانشگاه‌های کشور بسیار خوب است.

در نظر سنجی، دانشجویان برنامه‌ریزی مناسب را مهمترین عامل مؤثر در موفقیت دانسته‌اند. البته عوامل دیگری مانند

References

1. Teimory M. Evaluation of medical internship education programs in four groups: Medical surgical, pediatrics and midwifery related to prevalent illness, outpatient and emergency in Isfahan University of Medical Sciences. MS Dissertations in-Education Planning Field. 1996; 31-5. [In Persian]
2. Yarmohammadian M, Pakarian S. The workshop of faculty member's evaluation. Tehran, Feb 1995; 9-16. [In Persian]
3. Javadi M. Evaluation the result of basic science examination. The Journal of Qazvin University of Medical Sciences 2001; 18: 69-75. [In Persian]
4. Abase M, Iranfar Sh, Amirifard N. Survey the relationship between the ranks of basic sciences exam and teacher evaluation in Kerman Shah University of Medical Sciences. Behbud Journal 2004; 8(3): 17-24. [In Persian]
5. Amini Nik S, Gaphary A, Nobakht L. Survey students knowledge and attitude about various field of University. Research in Medical Sciences 1998; 3(1): 148-9.
6. Baghaie A, Adibi P, Ansari R. Result of one year in University. Re Med Sci 1998; 3(1): 23-7.
7. Roudbari M, Shariati R. The role of students' educational and demographic factors in basic sciences examination in Zahedan University of Medical Sciences. IJMS 2000; (1): 28-34. [In Persian]
8. Sajadi SM, Saba MS, Ameri E. Evaluation of the results of two successive comprehensive examinations of basic sciences of the medical students of Hamadan University of Medical Sciences and survey of qualitative changes. Journal of Hamadan University of Medical Sciences 1991; 1: 63-76. [In Persian]
9. Fallah M, Usefi Mashoof R. Survey the result of basic sciences examinations in Hamadan University of Medical Sciences. The Journal of Research in Isfahan Medical Sciences 1998; 3(1): 94-7. [In Persian]
10. Roudbari M, Dadgar F. Effective factors on the results of basic sciences examinations at Zahedan University of Medical Sciences. The Journal Qazvin University Medical Sciences 2004; 3: 32-3. [In Persian]

Educational Process of Medical Students in Basic Sciences in Birjand University of Medical Sciences

Zohreh Khazaie¹, Thayebeh Khazaie²*, Meisam Babaie³

1. Gynecologist, Assistant Professor of Gynecology Dept., School of Medicine, Birjand University of Medical Sciences, Birjand, Iran

2. M.Sc. in Nursing, Instructor of Pediatrics Dept., School of Nursing and Midwifery, Birjand University of Medical Sciences, Birjand, Iran

3. General Practitioner, Birjand University of Medical Sciences, Birjand, Iran

• Received: 15 Sep, 2008 • Accepted: 15 Jan, 2009

Background & Objective: Identifying faculty members' educational needs and level of their skills in teaching affairs would improve planning for faculty members' development and sublimity. This study was performed to assess attitude of faculty members who are teaching practical courses towards their educational needs and level of skills in teaching methods of practical courses.

Methods: In this descriptive study, 83 faculty members teaching practical courses in Isfahan University of Medical Sciences were selected by stratified random sampling and completed a reliable and valid questionnaire consisted of 14 items about educational needs and skill level of teaching methods in practical courses.

Results: The mean ($\pm$ SD) score of faculty members' skill level was 2.71($\pm$ 0.4) out of four. Faculty members' skill level was low (mean score less than 2.5) in analysis and interpretation of the test questions (38.9%), evaluation methods of practical skills (53.5%), designing performance tests (52.8%) and making educational films (47.9%). Mean ($\pm$ SD) total score of educational needs was 3.45($\pm$ 0.89) out of five. According to these results, faculty members were in need of all 14 aforementioned items. Educational needs included critical thinking, motivating methods and information resources in order of priority.

Conclusion: Faculty members expressed need for education and improving their skills in teaching practical courses. Considering mentioned educational needs and skills, it seems that teaching method and student assessment workshops need to be revised and the content of the workshops should be designed according to faculty members' educational needs together with implementing different educational methods.

Key words: Practical teaching, Faculty members, Teaching methods, Skill, Need assessment

*Correspondence: School of Nursing and Midwifery, Ghafari St., Birjand, Iran

• Tel: 0561-4437707

• Fax: 0561-4340556

• Email: elahekh1384@bums.ac.ir